

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Examination of the Relationship Between Social Adaptation, Alcohol and Substance Addiction Severity in LGBT Individuals

LGBT Bireylerde Sosyal Uyum ve Alkol, Madde Bağımlılık Şiddeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Hakan Ülger¹, Hande Çelikay Söyler²

Abstract:

The aim of this study is to determine the relationship between social cohesion and addiction severity among LGBT (lesbian, gay, bisexual, transgender) individuals. This research employed a quantitative methodology, specifically a relational survey model, and adopted a cross-sectional design as a form of descriptive research. The sample consisted of 389 LGBT individuals over the age of 18 residing in the Marmara region of Turkey, who were recruited using the snowball sampling method. Data were collected using the Social Cohesion Self-Assessment Scale (SCSAS) and the Addiction Profile Index (API). The findings indicated a statistically significant and negative correlation between LGBT individuals' overall API scores—including substance use characteristics, diagnosis, impact on life, craving, and motivation sub-dimensions—and their levels of social cohesion. Regression analysis revealed that the severity of addiction among LGBT individuals was a statistically significant and negative predictor of social cohesion levels. The study further found no statistically significant differences in overall API scores or its sub-dimensions based on variables such as sexual orientation, age, and father's educational level. However, income level was found to be significantly associated with differences in addiction severity. Additionally, while age did not significantly affect social cohesion levels, sexual orientation, income level, and father's educational level were found to produce statistically significant differences in social cohesion. Based on the findings of this study, there is a need for legal regulations that ensure LGBT individuals have free and equitable access to mental health and addiction-related services, in order to address structural inequalities that undermine their social cohesion.

Keywords: Social Cohesion, Addiction Severity, LGBT, Alcohol, Drug.

* This study was produced from a master's thesis.

¹Msc., Near East University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Nicosia, TRN Cyprus, hakanulgeer@gmail.com Orcid Id: 0009-0001-5752-0854.

²Assoc. Prof. Dr., Near East University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Nicosia, TRN Cyprus, hande.celikay@neu.edu.tr, Orcid Id: 0000-0001-6735.

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Hakan Ülger, Near East University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Nicosia-TRN Cyprus, hakanulgeer@gmail.com.

Date of Received/Geliş Tarihi: 24.07.2025, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 10.08.2025, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 11.08.2025, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 22.08.2025

Citing/Referans Gösterimi: Hakan, Ü. & Çelikay Söyler, H. (2025). Examination of the Relationship Between Social Adaptation, Alcohol and Substance Addiction Severity in LGBT Individuals, *European Archives of Social Sciences*, 2(2), 65-74

© 2025 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırmanın amacı LGBT (lezbiyen, gay, biseksüel, transeksüel) bireylerde sosyal uyum ve alkol, madde bağımlılık şiddeti arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ve betimsel araştırma çeşidi olan kesitsel araştırma deseni kullanılan bu çalışmanın örneklemini ise kartopu örneklemini kullanarak dahil edilen ve Türkiye’de Marmara bölgesinde ikamet eden 18 yaş üstü 389 LGBT birey oluşmaktadır. Veriler, Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SKDÖ) ve Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği (BAPİ) ile toplanmıştır. Bulgular, LGBT bireylerin BAPİ toplam ve madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üzerindeki etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut puanları ile sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde bir korelasyon olduğu sonucunu göstermektedir. Regrasyon analizinde LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti düzeylerinin sosyal uyum düzeylerini istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü yordadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Araştırmada LGBT bireylerin, cinsel yönelim, yaş, baba eğitim düzeyi gibi değişkenler ile BAPİ toplam ve madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üzerindeki etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanırken, gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte LGBT bireylerin, yaş değişkeni ile sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı farklılık yaratmadığı saptanırken; cinsel yönelim, gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi gibi değişkenler ile sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışma doğrultusunda LGBT bireylerde sosyal uyumu zayıflatan yapısal eşitsizliklerin giderilmesi adına, LGBT bireylerin ruh sağlığı ve bağımlılıkla ilgili hizmetlere ücretsiz ve eşitlik ilkesine dayalı biçimde ulaşabilmelerini sağlayacak yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Uyum, Bağımlılık Şiddeti, LGBT, Alkol, Uyuşturucu Madde.

Giriş

Cinsel kimlik ve yönelim, bireyin benliğinin ayrılmaz bir parçası olup, biyolojik faktörlerle şekillenmektedir (Sezer ve Oktan, 2020). Bireyin kendini belirli bir cinsiyete ait hissetmesi anlamına gelen cinsel kimlik, ergenlik öncesinde oluşmaya başlamaktayken cinsel yönelim ise bireyin cinsel ilgisinin hangi cinsiyete yöneldiğini belirlemektedir (Kaos GL, 2014; Dürüst ve Çağlar, 2016). Heteroseksüel olmayan bireyleri ifade etmek için ise LGBT kavramı yaygın olarak kullanılmaktadır. Cinsel yönelim farkındalığının genellikle ergenlik döneminde arttığı görülmektedir. Bu dönemde bireyler, özellikle okul ortamında olmak üzere, sosyal çevreleriyle ciddi çatışmalar yaşayabilmekte ve bu durum aile ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (Kates vd., 2015).

Sosyal yaşamda dışlanma dinamikleriyle sıkça karşılaşan LGBT bireyler, toplum tarafından kabul edilmemeleri nedeniyle sosyal ortamlardan uzaklaşabilmekte ve uyum süreçlerinde zorluk yaşayabilmektedirler (Kim vd., 2017). Toplumsal dışlanma ve ayrımcılık, bu bireyleri dezavantajlı hale getirerek sosyal uyumlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Buz, 2011; Aykurt, 2020).

Bağımlılık, bireyin zarar verici sonuçlarına rağmen belirli bir maddeyi ya da davranışı sürekli olarak sürdürme eğilimi göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Alavi vd., 2012). Bağımlılık, fiziksel ve psikolojik olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Fiziksel bağımlılık, belirli bir maddeye duyulan ihtiyaçla ortaya çıkarken, uzun süreli kullanım sonucunda vücut maddeye tolerans geliştirir ve kişi aynı etkiyi elde edebilmek için daha yüksek dozlarda kullanım ihtiyacı hisseder. Psikolojik bağımlılık ise, madde alınmadığında huzursuzluk, kaygı bozukluğu, sinirlilik gibi olumsuz duyguların yaşanmasıyla kendini gösterir (Erbaş, 2024). Bağımlılık hem beyin işleyişini hem de bireyin davranışlarını etkileyen bir süreç olup, genellikle ilaç tedavisiyle birlikte psikoterapi uygulamalarını gerektirmektedir (Edwards vd., 2023).

Bağımlılığın gelişiminde birçok faktör etkili olmaktadır. Biyolojik, çevresel ve kişisel etkenler bağımlılığın ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Genetik yatkınlık, bireyin nöropsikolojik durumu ve kişilik yapısı

biyolojik etkenler arasında yer almaktadır. Çevresel faktörler arasında ise düşük sosyoekonomik düzey, suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde yaşama ve maddeye kolay erişim gibi unsurlar bulunmaktadır. Kişisel faktörler ise bireyin psikolojik sorunları, ailevi sıkıntıları, iş ve sosyal çevresinde yaşadığı olumsuzlukları içermektedir (Altuner, 2021).

LGBT bireylerin alkol ve madde bağımlılığı ile olan ilişkisi, sosyal dışlanma, ayrımcılık ve ruh sağlığı problemleri gibi çeşitli faktörlerle bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Yapılan araştırmalar, bu bireylerin genel popülasyona kıyasla daha yüksek oranda madde kullanımı riski taşıdığını ortaya koymaktadır (Ylioja vd., 2016; Gök, 2024). Bunun temelinde, toplumsal önyargılar, damgalanma ve psikolojik stresin yarattığı olumsuz etkiler bulunmaktadır. Bununla birlikte ayrımcılığa maruz kalma, LGBT bireylerin psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyerek, kaygı bozuklukları, depresyon ve düşük benlik saygısı gibi sorunlara yol açabilmektedir (Yalçınoğlu ve Önal, 2014). Bu tür psikolojik sıkıntılar, bireyleri rahatlatıcı ve kaçış sağlayıcı bir mekanizma olarak alkol ve madde kullanımına yönlendirebilmektedir. Özellikle içselleştirilmiş homofobi ve kabul görmeme hissi, madde bağımlılığına zemin hazırlayan önemli etkenler arasında gösterilmektedir (Tatum, 2017).

LGBTİ bireylerde sosyal uyum ve alkol, madde bağımlılık şiddeti arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada ayrıca LGBTİ bireylerin sosyal uyum ve alkol, madde bağımlılık şiddeti düzeyleri çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre incelenmiştir.

Bu çalışma, LGBTİ bireylerin daha sağlıklı bir sosyal entegrasyon süreci geçirmeleri için gerekli müdahaleleri belirlemeye yardımcı olacak bilimsel bir temele katkı sağlayacaktır. Son olarak LGBTİ bireylerin yaşadığı toplumsal, psikolojik ve duygusal zorlukların daha bütünsel bir şekilde ele alınmasına olanak tanıyacak bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de Marmara bölgesinde ikamet eden 18 yaş üstü biseksüel ve eşcinsel bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Buna göre araştırmaya kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen 389 birey dahil edilmiştir (Büyüköztürk, 2017).

Veri Toplama Araçları

Sosyo-Demografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyodemografik bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsel yönelim, gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi, madde kullanımı seviyeleri gibi demografik bilgilerini belirlemeyi amaçlayan toplam 10 soru yer almaktadır. EK 3’ de sorulara yer verilmektedir.

Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ): Bosc vd. (1997) tarafından geliştirilen 21 maddelik öz değerlendirme ölçeği, bireylerin sosyal işlevselliğini ölçmeye yönelik bir araç olarak kullanılmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması Akkaya vd. (2007) tarafından gerçekleştirilmiş olup, güvenilirliği değerlendirmek için iç tutarlılık analizlerine ek olarak test-tekrar test yöntemi uygulanmıştır. Bu doğrultuda, 15 gün arayla yapılan tekrar test uygulamasında 50 katılımcıdan elde edilen sonuçların korelasyon katsayısının 0.770 olduğu belirlenmiştir ($p < 0.0001$). Bu çalışmada katılımcıların Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) yanıtları için Cronbach Alfa katsayısı 0,842 bulunmuştur.

Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği (BAPİ): Ögel vd. (2012) tarafından geliştirilen BAPİ ölçeği, 18 yaş ve üzerindeki bireylerin bağımlılık şiddetini ve bağımlılığın farklı yönlerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. 5’li likert tipinde hazırlanan bu ölçek, toplam 37 maddeden oluşmaktadır. Bağımlılığın çeşitli boyutlarını inceleyen beş alt ölçeği içermektedir. Bu alt ölçekler; madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üzerindeki etkileri, şiddetli istek ve motivasyon olarak belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizine göre, toplam Cronbach alfa katsayısı 0,89 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach alfa değerleri ise 0.63 ile 0,86 arasında değişmektedir. (Ögel ve ark., 2012). Bu

çalışmada katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) Ölçeği yanıtları için Cronbach Alfa katsayısı 0,769 bulunmuştur.

Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmanın etik izin onayı Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Komisyonu’na yapılan başvuru sonucunda alınmıştır (YDÜ/SB/2025/1979). Araştırmada katılımcıların gönüllülük esası dikkate alınarak veriler toplanmıştır. Katılımcılara yüz yüze anket formları ile ulaşılmakla birlikte kartopu örnekleme modeli çerçevesinde bir ilerleme kaydedilmiştir. Çalışmadan çekilmek isteyen bireylerin formları iptal edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizleri Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS) 27.0 ve AMOS 21.0 yazılımlarında gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları için frekans analizleri uygulanmıştır. Bağımlılık Profil İndeksi(BAPİ) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) puanlarının normalliği incelenmiş ve çarpıklık-basıklık değerlerinin uygun ($\pm 1,5$) olmasından dolayı normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir (Tabachnick, 2013). Katılımcıların sosyo-demografik özellikleriyle Bağımlılık Profil İndeksi(BAPİ) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) puanlarının karşılaştırmalarında t testleri ve ANOVA yapılmış, ileri analizler için Tukey yapılmıştır. Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) puanlarının arasındaki ilişkiler için Pearson korelasyon analizi yapılmış ve yordayıcılık yapısal eşitlik modeliyle incelenmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada LGBT bireylerde sosyal uyum ve bağımlılık şiddeti arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 124’ü lezbiyen, 148’i gay ve 117’si biseksüel olmak üzere toplam 389 kişi dahil edildi. Yaş gruplarına göre katılımcıların 135’i 25 ve altı, 118’i 26- 29 ve 136’sı 30 yaş ve üstüdür. Katılımcıların 88’inin gelir düzeyinin kötü, 208’inin orta ve 93’ünün iyi olduğu belirlendi. Araştırma katılımcılarının 107’sinin baba eğitim düzeyi ilköğretim, 131’inin lise ve 151’inin lisans ve üstüdür (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş		
25 ve altı	135	34,70
26-29	118	30,30
30 ve üstü	136	35,00
Cinsel yönelim		
Lezbiyen	124	31,90
Gay	148	38,00
Biseksüel	117	30,10
Gelir Düzeyi		
Kötü	88	22,60
Orta	208	53,50
İyi	93	23,90
Baba eğitimi		
İlköğretim	107	27,50
Lise	131	33,70
Lisans ve üstü	151	38,80

LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti düzeylerinin, cinsel yönelimine göre benzerlik gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte çalışmada LGBT bireylerin sosyal işlevselliğinin cinsel yönelime göre farklılık gösterdiği;

gay katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin lezbiyen ve biseksüel bireylere kıyasla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Puanlarının Cinsel Yönelime göre Karşılaştırılması

	Cinsel yönelim	n	x	s	Min	Max	F	p	Fark
Madde kullanım özellikleri	Lezbiyen	124	0,93	0,84	0	2,6	2,423	0,090	
	Gay	148	1,15	0,83	0	2,7			
	Biseksüel	117	1,00	0,89	0	2,5			
Tanı	Lezbiyen	124	5,55	4,48	0	12	1,652	0,193	
	Gay	148	6,54	4,37	0	12			
	Biseksüel	117	5,95	4,74	0	12			
Yaşam üstüne etkileri	Lezbiyen	124	9,79	7,36	0	22	1,243	0,290	
	Gay	148	11,14	7,36	0	22			
	Biseksüel	117	10,08	7,81	0	22			
Şiddetli istek	Lezbiyen	124	4,53	3,06	0	8	2,062	0,129	
	Gay	148	5,22	3,11	0	8			
	Biseksüel	117	4,55	3,42	0	8			
Motivasyon	Lezbiyen	124	1,50	1,65	0	4	1,134	0,323	
	Gay	148	1,81	1,74	0	5			
	Biseksüel	117	1,73	1,80	0	5			
BAPİ Toplam	Lezbiyen	124	4,00	3,03	0	8,63	1,755	0,174	
	Gay	148	4,69	3,02	0	8,83			
	Biseksüel	117	4,21	3,28	0	8,97			
SUKDÖ	Lezbiyen	124	34,75	15,54	4	60	4,969	0,007*	1-2
	Gay	148	30,06	14,71	2	59			
	Biseksüel	117	35,11	14,11	3	57			

* $p < 0,05$

LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti ve sosyal işlevsellik düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. 18 yaşından büyük bireylerde, bağımlılık

şiddeti düzeyleri ve sosyal işlevsellik düzeyleri benzer özellikleri sergilediği bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılması

	Yaş	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p
Madde kullanım özellikleri	25 ve altı	135	1,00	0,89	0	2,6	1,075	0,342
	26-29	118	0,98	0,84	0	2,6		
	30 ve üstü	136	1,12	0,84	0	2,7		
Tanı	25 ve altı	135	5,68	4,58	0	12	1,41	0,245
	26-29	118	5,88	4,39	0	12		
	30 ve üstü	136	6,56	4,56	0	12		
Yaşam üstüne etkileri	25 ve altı	135	10,07	7,76	0	22	0,442	0,643
	26-29	118	10,19	7,46	0	22		
	30 ve üstü	136	10,88	7,31	0	22		
	25 ve altı	135	4,51	3,33	0	8	1,308	0,272

Şiddetli istek	26-29	118	4,74	3,13	0	8	1,068	0,345
	30 ve üstü	136	5,13	3,12	0	8		
	25 ve altı	135	1,58	1,72	0	5		
Motivasyon	26-29	118	1,61	1,68	0	5	1,132	0,323
	30 ve üstü	136	1,86	1,78	0	5		
	25 ve altı	135	4,11	3,19	0	8,83		
BAPI Toplam	26-29	118	4,21	3,01	0	8,97	1,092	0,337
	30 ve üstü	136	4,65	3,11	0	8,97		
	25 ve altı	135	31,87	14,63	2	58		
SUKDÖ	26-29	118	32,80	15,63	3	60		
	30 ve üstü	136	34,51	14,66	3	60		

* $p < 0,05$

Gelir düzeyi düşük olan LGBT bireylerin, madde kullanım özellikleri ve maddenin yaşam üstüne etkilerinin gelir düzeyi yüksek olan LGBT bireylere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bununla birlikte gelir düzeyi düşük olan LGBT bireylerin sosyal uyum

düzeylerinin gelir düzeyi orta ve yüksek olan katılımcılara göre; gelir düzeyi orta olan LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ise gelir düzeyi yüksek olan LGBT bireylere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi (BAPI) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Puanlarının Gelire göre Karşılaştırılması

	Gelir	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Madde kullanım özellikleri	Kötü	88	1,23	0,93	0	2,7	3,441	0,033*	1-3
	Orta	208	1,02	0,84	0	2,6			
	İyi	93	0,91	0,80	0	2,7			
Tanı	Kötü	88	6,97	4,64	0	12	2,742	0,066	
	Orta	208	5,93	4,50	0	12			
	İyi	93	5,45	4,39	0	12			
Yaşam üstüne etkileri	Kötü	88	12,10	7,61	0	22	4,014	0,019*	1-3
	Orta	208	10,30	7,53	0	22			
	İyi	93	8,98	7,08	0	22			
Şiddetli istek	Kötü	88	5,34	3,06	0	8	1,879	0,154	
	Orta	208	4,72	3,25	0	8			
	İyi	93	4,45	3,18	0	8			
Motivasyon	Kötü	88	1,72	1,76	0	5	0,027	0,973	
	Orta	208	1,69	1,72	0	5			
	İyi	93	1,66	1,74	0	5			
BAPI Toplam	Kötü	88	4,89	3,14	0	8,83	2,294	0,102	
	Orta	208	4,27	3,11	0	8,97			
	İyi	93	3,92	3,05	0	8,97			
SUKDÖ	Kötü	88	17,78	11,78	2	53	104,633	0,000*	1-2
	Orta	208	35,13	12,73	5	58			1-3
	İyi	93	42,94	10,76	17	60			2-3

* $p < 0,05$

LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti düzeylerinin baba eğitim seviyesine göre farklılık göstermediği bulgulanmıştır. Ek olarak araştırmada LGBT bireylerin sosyal işlevsellik düzeylerinin baba eğitim seviyesine göre

farklılık gösterdiği; babası lisans ve lisansüstü mezunu olan LGBT bireylerin sosyal işlevsellik düzeylerinin, babası ilköğretim ve lise mezunu olan LGBT bireylere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Puanlarının Baba Eğitimine göre Karşılaştırılması

	Baba eğitimi	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Madde kullanım özellikleri	İlköğretim	107	1,14	0,88	0	2,6	1,103	0,333	
	Lise	131	1,00	0,84	0	2,7			
	Lisans ve üstü	151	1,00	0,85	0	2,7			
Tanı	İlköğretim	107	6,64	4,58	0	12	1,264	0,284	
	Lise	131	5,81	4,44	0	12			
	Lisans ve üstü	151	5,84	4,55	0	12			
Yaşam üstüne etkileri	İlköğretim	107	11,64	7,59	0	22	2,057	0,129	
	Lise	131	10,00	7,49	0	22			
	Lisans ve üstü	151	9,85	7,40	0	22			
Şiddetli istek	İlköğretim	107	5,29	3,11	0	8	1,843	0,160	
	Lise	131	4,69	3,20	0	8			
	Lisans ve üstü	151	4,54	3,25	0	8			
Motivasyon	İlköğretim	107	1,84	1,79	0	5	1,143	0,320	
	Lise	131	1,51	1,65	0	5			
	Lisans ve üstü	151	1,73	1,75	0	5			
BAPİ Toplam	İlköğretim	107	4,78	3,10	0	8,97	1,550	0,214	
	Lise	131	4,14	3,06	0	8,63			
	Lisans ve üstü	151	4,17	3,16	0	8,68			
SUKDÖ	İlköğretim	107	28,32	13,13	3	58	18,018	0,000*	1-3
	Lise	131	30,80	15,32	3	59			2-3
	Lisans ve üstü	151	38,42	14,28	2	60			

* $p < 0,05$

Araştırmada LGBT bireylerin BAPİ toplam ve madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üzerindeki etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut puanları ile sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 6).

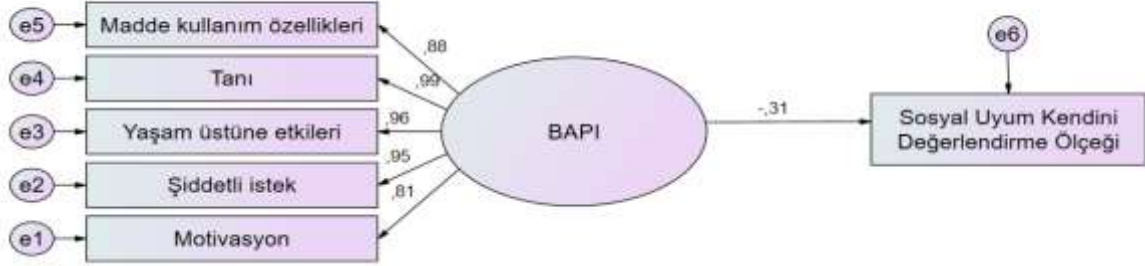
Tablo 6. Katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ile Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar

		Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği
Madde kullanım özellikleri	r	-,289**
	p	0,000
	N	389
Tanı	r	-,295**
	p	0,000
	N	389
Yaşam üstüne etkileri	r	-,325**
	p	0,000
	N	389
Şiddetli istek	r	-,294**
	p	0,000
	N	389
Motivasyon	r	-,138**
	p	0,006
	N	389
BAPİ Toplam	r	-,291**
	p	0,000
	N	389

* $p < 0,05$

Son olarak LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti düzeylerinin sosyal uyum düzeylerini istatistiki açıdan

anlamli ve negative yönlü yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Katılımcıların Bağımlılık Profil İndeksi(BAPI) puanlarının Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Puanlarını Yordama durumu

Tartışma

Araştırmada katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin cinsel yönelimine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmada katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin cinsel yönelime göre farklılık gösterdiği; gay katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin lezbiyen ve biseksüel bireylere kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bağımlılık şiddetinin cinsel yönelim ile ilişkisini inceleyen literatür bulguları bu çalışmanın bulguları ile tutarlı değil iken LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin incelendiği alan yazın çalışmaları bu çalışmanın bulguları ile uyumludur. Türkiye’de yaşayan LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti ve sosyal uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmada bireylerin bağımlılık şiddetlerinin cinsel yönelim değişkenine göre farklılık gösterdiği; biseksüel ve trans bireylerin bağımlılık düzeylerinin diğer bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Savcı, 2015). ABD’de ergenlik döneminde olan LGBT bireylerin madde kullanımlarının incelendiği bir çalışmada eşcinsel ergenlerin madde kullanım düzeylerinin heteroseksüel ve biseksüel bireylere kıyasla daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Marhal ve ark., 2008). Sotardi ve ark. (2022) LGBT olan ve olmayan bireylerin aidiyet duygusu ve sosyal uyum düzeylerini karşılaştırmalı incelendiği çalışmada aynı zamanda LGBT bireyleri kendi içinde de değerlendirmiş ve bu çalışmanın bulguları ile tutarlı olarak gay bireylerin sosyal uyum düzeylerinin biseksüel ve lezbiyen bireylere kıyasla daha düşük olduğunu bulgulanmıştır. Cinsel yönelim ile bağımlılık şiddeti ilişkisine yönelik elde edilen bu farklılığın örneklem grubunun sınırlılığı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın yalnızca Türkiye’nin Marmara bölgesindeki LGBT bireyleri kapsamı, elde edilen bulguların genellenebilirliğini sınırlayan önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Bu araştırmada katılımcıların bağımlılık şiddeti ve sosyal uyum düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Literatürde, bu bulguları destekleyen çalışmaların yanı sıra, farklı sonuçlar ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır. Gök ve Nedim Bal (2024) tarafından yapılan çalışmada LGBT bireylerin madde kullanımı eğilimleri incelenmiş ve bu çalışmanın bulguları ile tutarlı olarak LGBT bireylerin madde kullanım eğilimlerinin yaş gruplarına göre farklılık göstermediği

bildirilmiştir. Sezer ve Oktan (2020) LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerini etkileyen değişkenleri inceledikleri çalışmada bu çalışmanın bulguları ile benzer olarak LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı bildirilmiştir. Bu benzerlikten farklı olarak Akbaş (2017) madde kullanım bozukluğu olan bireylerle yaptığı çalışmada yaş arttıkça sosyal uyumun da arttığını bulgulanmıştır. Söz konusu farklılığın coğrafi varyasyon ile ilgili olabileceği düşünülmektedir (Garcia vd., 2020). Yaşla birlikte gelişen yaşam deneyimleri bu süreci şekillendirse de bireyin dahil olduğu coğrafi bağlam sosyal uyum kapasitesini artırıcı ya da sınırlayıcı rol üstlenebilir (Rand vd., 2021). Bu nedenle, sosyal uyumun yaşa göre farklılaşmaması, bireyin yaşadığı coğrafi ve kültürel çevredeki sosyal destek mekanizmalarının yetersizliğiyle ilişkilendirilebilir (Sezer ve Oktan, 2020). Benzer biçimde, bağımlılık şiddeti de yalnızca bireysel psikolojik etmenlerle açıklanamayacak ölçüde çevresel ve toplumsal koşullara duyarlıdır. Özellikle LGBT bireyler söz konusu olduğunda, coğrafi bağlamda karşılaşılan dışlanma, damgalanma ve ayrımcılığa dayalı deneyimler, bağımlılık davranışlarını bir başa çıkma stratejisi olarak daha karmaşık bir hale getirebilmektedir. Bazı toplumlarda yaş ilerledikçe bağımlılıkla mücadeleye yönelik destek sistemleri güçlenirken, bazı toplumsal bağlamlarda birey yaş aldıkça daha fazla yalnızlaşmakta ve bu durum bağımlılık davranışlarını sürdürücü bir etki yaratabilmektedir (Paschen-Wolff vd., 2024).

Bu araştırmada ele alınan bir diğer değişken ise gelir düzeyidir. Katılımcıların BAPI madde kullanım özellikleri ve yaşam üstüne etkileri alt boyut puanlarının gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği; geliri düşük olan katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çalışmada bununla birlikte katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu bulgulara göre gelir düzeyi düşük olan katılımcıların sosyal uyum düzeyleri gelir düzeyi orta ve yüksek olan katılımcılara göre; gelir düzeyi orta olan katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin ise gelir düzeyi yüksek olan bireylere kıyasla daha düşüktür. Elde edilen bu bulgular literatür ile uyumludur. Soy ve Zorlu (2020) madde kullanım bozukluğu olan bireyler üzerinde yaptıkları çalışmada

gelir düzeyi düşük olan bireylerin bağımlılık şiddeti düzeylerinin gelir düzeyi orta ve yüksek olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Onyecho (2018) sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan bireylerin, alkol, madde ve uçuucu madde kullanımlarının gelir düzeyi yüksek olan bireylere nazaran daha yüksek olduğu saptanmıştır. King ve Richardson (2016) gay bireyler ile gerçekleştirdikleri çalışmada gelir düzeyinin sosyal uyumun önemli bir yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır.

Araştırmada katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşırken, sosyal uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaştığı saptanmıştır. Ulaşılan bu bulgulara göre babası lisans ve lisansüstü mezunu olan bireylerin sosyal uyum düzeyleri diğer katılımcıların sosyal uyum düzeylerine kıyasla daha yüksektir. Bağımlılık şiddetinin baba eğitim durumu ile ilişkisini inceleyen araştırmalar bu araştırmanın bulguları ile farklılık gösterirken; sosyal uyum ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği literatür araştırmaları bu araştırmanın bulguları ile tutarlıdır. Mutlu ve Yıldızhan (2019) madde kullanım bozukluğu tanısı alan 385 birey üzerinde yaptığı çalışmada katılımcıların önemli bir kısmının babalarının eğitim düzeylerinin düşük olduğu; bu durumun bireylerin madde kullanım davranışlarını etkilediği yönünde sonuçlar elde etmiştir. Bireylerin sosyal uyum düzeylerini etkileyen aile özelliklerinin incelendiği kapsamlı bir çalışmada bu çalışmanın bulguları ile uyumlu şekilde baba eğitim düzeyi ile çocukların sosyal uyum düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu; baba eğitim düzeyi arttıkça çocukların sosyal uyum düzeylerinin arttığı belirlenmiştir (Egbule ve Odofo, 2024). Baba eğitim düzeyi ile bağımlılık şiddeti ilişkisine yönelik elde edilen farklı bulguların, örneklem gruplarının farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de Marmara bölgesinde yaşayan 18 yaş üstü LGBT bireyler ile yapılmıştır. Literatürdeki diğer çalışmalar bu çalışmadan farklı olarak çoğunlukla genel popülasyonu ya da heteroseksüel bireyleri kapsayan örneklemle sınırlıdır. Ayrıca LGBT bireylerin bağımlılık düzeylerinin ele alındığı sınırlı sayıda çalışmada ise çoğunlukla bireylerin kendi eğitim düzeyleri incelenmiş, ebeveynlerin eğitimiyle olan ilişkiler göz ardı edilmiştir. Oysa bu çalışmada yer alan LGBT bireyler, cinsel yönelimlerine bağlı olarak aile içi kabul ve destek görme konusunda farklı sosyal deneyimlere sahiptir. Bu durum, baba eğitim düzeyinin bağımlılık davranışları üzerindeki etkisini sınırlandırabilir (Fish ve Exten, 2020). Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet rolleri ve heteronormatif değerlerin belirleyici olduğu kültürel yapılarda, LGBT bireylerin ailelerinden kabul görme olasılığı oldukça düşüktür (Paschen-Wolff vd., 2024). Eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin daha demokratik tutumlar sergileyeceği düşünülse de, bu durum her zaman geçerli olmamaktadır. Özellikle cinsel yönelime dair olumsuz yargıların hâkim olduğu toplumlarda, yüksek eğitilmiş bireylerin de bu normları içselleştirmiş olması mümkündür (Hinds vd., 2024). Bu nedenle, baba eğitim düzeyinin bağımlılık şiddeti üzerinde anlamlı bir etki göstermemesi, eğitimin tek başına belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların BAPI toplam ve madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üzerindeki etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut puanları ile sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre katılımcıların BAPI

toplam ve madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üzerindeki etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut puanları arttıkça sosyal uyum düzeyleri azalmaktadır. Elde edilen bu bulgu literatür ile uyumludur. Savcı (2015) LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti ve sosyal uyum düzeylerini incelediği çalışmada LGBT bireylerin bağımlılık şiddeti düzeyleri arttıkça sosyal uyum düzeylerinin azaldığını saptamıştır. Calpe-López (2022) tarafından yapılan çalışmada madde kullanım bozukluğunun sosyal stres ve sosyal uyuma etkisi incelenmiştir. Ulaşılan bulgular, madde kullanım bozukluğunun sosyal stresi arttırdığı; sosyal uyumu ise azalttığı yönündedir. Bireyin toplumla etkileşim kurma kapasitesini, sosyal rollerini yerine getirme becerisini ve çevresel destek mekanizmalarını kullanabilme yetisini zedeleyen bu bozukluk, sosyal bütünleşmeyi sekteye uğratmaktadır (Witkiewitz ve Bowen, 2010; Jafari, 2010; Ghitza, 2015; Eroğlu, 2015). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, madde kullanım bozukluğu ile sosyal uyum arasındaki bağın, yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal katılımın niteliği açısından da kritik önemde olduğu söylenebilir (Kağınıcı ve ark., 2011; Kadam ve ark., 2017). Madde kullanım bozukluğu olan bireylerde, zamanla umutsuzluk, benlik saygısında azalma, aile içi ilişkilerde bozulma gibi psikososyal sorunlar da sürece eşlik etmektedir. Bu çok yönlü zorluklar, bireyin sosyal ortama uyum sağlama becerisini daha da zayıflatmaktadır (Karataşoğlu, 2009; Bayram, 2013). Tüm bu bulgular, bağımlılığın yalnızca sosyal uyum üzerinde yıkıcı etkiler yarattığını değil, aynı zamanda sosyal uyum sorunlarının da bağımlılığı besleyen bir döngü içerisinde yer aldığını göstermektedir. Nitekim sosyal işlevselliği zedelenen bireyler, zamanla toplumsal bağlardan uzaklaşarak, kendileriyle benzer yaşam deneyimlerine sahip bireylerle bir araya gelmekte ve bu süreçte madde kullanımı bir tür aidiyet aracına dönüşebilmektedir. Bu durum, bireyin toplumdan giderek daha fazla soyutlanmasına ve sosyal uyum kapasitesinin daha da zayıflamasına neden olmaktadır (2012; Polcin ve Korcha, 2017).

Bu araştırmada katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin sosyal uyum düzeylerini istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü yordadığı belirlenmiştir. Ulaşılan bu bulgular literatür ile tutarlıdır. Calpe-López, (2022) madde kullanım bozukluğu olan bireylerle gerçekleştirdiği çalışmada madde kullanım bozukluğunun sosyal uyumu negatif yönde yordadığını belirlemiştir. Benzer şekilde Güleç (2016) alkol ve madde kullanımının sosyal uyumu negatif yönde yordadığını bildirmiştir.

Beyannameleler

Etik Kurul

Araştırmanın etik izin onayı Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Komisyonu’na yapılan başvuru sonucunda alınmıştır (YDÜ/SB/2025/1979).

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatırması olmadığı beyan edilir.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

HÜ verileri toplamış, HÜ analizleri yapmıştır. HÇS makale ana metninin uygunluğunu, makale içerisinde uygulanacak ölçeklerin doğruluğunu ve tartışma ilerleyişi

ve düzeltmesinde görev almıştır. HÜ önerilen düzeltmeleri yapmıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

References

- Acar, S., Şaşman Kaylı, D. (2021). Türkiye'de Bağımlılık Alanında Nitel ve Karma Desen Yöntemleriyle Yapılan Çalışmaların Analizi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3(1): 37-47
- Akbaş, N. (2017). *18 yaş üzeri madde bağımlısı yetişkin bireylerde benlik saygısı ve sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Akkaya C, Sivrioğlu EY, Sarandöl A ve ark. (2007) Majör Depresif Bozuklukta Sertralin ve Reboksetinin Sosyal İşlev Kaybı Üzerine Etkilerinin Karşılaştırılması: Randomize Açık Etiketli Bir Çalışma. Düşünen Adam: *Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 19 (1): 5-13.
- Alavi, S. S., Ferdosi, M., Jannatifard, F., Eslami, M., Alaghemandan, H. ve Setare, M. (2012). Behavioral addiction versus substance addiction: correspondence of psychiatric and psychological views. *International Journal of Preventive Medicine*, 3(4), 290-294.
- Altuner Ö. (2021) *Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedbiri Altında Bulunan Bireylerin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Bayram M. *İnsan hakları açısından madde bağımlılığının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Hakları Anabilim Dalı, 2013.
- Bosc M, Dubini A, Polin V ve ark. (1997) Development and validation of a social functioning scale, the Social Adaptation Self-evaluation Scale. *Eur Neuropsychopharmacol*, 7 (Suppl 1): 57-70.
- Buz, S. (2011). Lezbiyen gey biseksüel transseksüel travesti bireylerle sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(2), 137-148.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Veri analizi el kitabı*. 18. Baskı. Kızılay, Ankara. Pegem Akademi
- Calpe-López, C., Martínez-Caballero, M. A., García-Pardo, M. P., & Aguilar, M. A. (2022). Resilience to the effects of social stress on vulnerability to developing drug addiction. *World Journal of Psychiatry*, 12(1), 24.
- Edwards A C, Ohlsson H, Lannoy S et al. Shared genetic and environmental etiology between substance use disorders and suicidal behavior. *Psychol Med* 2023; 53(6): 2380-2388.
- Erbaş, M. M. (2024). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmaların İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 25(2), 216-224.
- Eroğlu SE. *Madde bağımlılığı ve ani ölüm*. Türkiye Klinikleri 2015;1(2):56-60.
- Fish, J. N., & Exten, C. (2020). Sexual orientation differences in alcohol use disorder across the adult life course. *American Journal of Preventive Medicine*, 59(3), 428-436.
- Garcia, J., Vargas, N., Clark, J. L., Magaña Álvarez, M., Nelons, D. A., & Parker, R. G. (2020). Social isolation and connectedness as determinants of well-being: Global evidence mapping focused on LGBTQ youth. *Global public health*, 15(4), 497-519.
- Ghitza İ.E. Needed relapse-prevention research on novel framework (ASPIRE model) for substance use disorders treatments. *Frontiers in Psychiatry*. 2015; 6(37):1-4.
- Gök, P. N. B. N. K. (2024). LGBTİ+ ve Heteroseksüel Bireylerde Kaygı Duyarlılığı İle Madde Kullanımına Eğilim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 8(55), 285-300.
- Güleç, G. (2016). *Psikiyatrik bozukluklar ve intihar*. Türkiye Klinikleri Psychiatry-Special Topics, 3, 21-25.
- Güleç, G. (2016). *Psikiyatrik bozukluklar ve intihar*. Türkiye Klinikleri Psychiatry-Special Topics, 3, 21-25.
- Hinds, Z., Herbitter, C., Bryant, W. T., Newberger, N. G., & Livingston, N. A. (2024). Hazardous substance use among sexual and gender minority adults: A deeper look into distal minority stressors. *Psychology of sexual orientation and gender diversity*, 11(1), 105.
- Jafari E, Eskandari H, Sohrabi F, Delavar A, Heshmati R. Effectiveness of coping skills training in relapse prevention and resiliency enhancement in people with substance dependency. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010; 5:1376-1380.
- Kadam M, Sinha A, Nimkar S, et al. A comparative study of factors associated with relapse in alcohol dependence and opioid dependence. *Indian J Psychol Med* 2017;39:627-33
- Kağınç Y, Koydemir S, Çakır G ve ark. *Grupla Psikolojik Danışma*. Ankara: Pegem Akademi, 2011
- Kaos GL. (2014). Heteronormatif olmayan bir sosyal hizmet için. http://www.kaosgliderneki.org/resim/yayin/dl/sosyal_hizmet_2018.pdf#page=27.
- Karataşoğlu S. *Yerel sosyal politikalar çerçevesinde madde bağımlısı gençlerin sosyal rehabilitasyonu* (Karapürçek İlçesi Sosyal Rehabilitasyon Merkezi Projesi). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset Bölümü, 2009.
- Kates, J., Ranji, U., Beamesderfer, A., Salganicoff, A., & Dawson, L. (2015). Health and access to care and coverage for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) individuals in the US. http://lgbtbar.org/annual/wpcontent/uploads/sites/6/sites/9/2019/03/20190301_123314_26384.pdf
- Kim, H. J., Fredriksen-Goldsen, K. I., Bryan, A. E., & Muraco, A. (2017). Social network types and mental health among LGBT older adults. *The Gerontologist*, 57, 84-94.
- King, S. D., & Richardson, V. E. (2016). Influence of income, being partnered/married, resilience, and discrimination on mental health distress for midlife and older gay men: Mental health distress among midlife and older gay men: The importance of partners and resilience. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 20(2), 127-151.
- Marhal MP, Feiedman MS, Stall R, et al. *Sexual Orientation And Adolescent Substance Use: A Meta-Analysis and Methodological Review*. NIH Public Access, *Addiction* April 2008;103(4):546-556.
- Onyencho VC, Pindar SK, Ibrahim AW, et al. Demographic characteristics as predictors of psychoactive substance use disorders. *Addiction & Drug Abuse Open Access Journal* 2018; 1(1): 000104.

Ögel K, Evren C, Karadağ F, Gürol T. Bağımlılık Profil İndeksi'nin (BAPİ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2012;23(4):264-73.

Paschen-Wolff, M. M., DeSousa, A., Paine, E. A., Hughes, T. L., & Campbell, A. N. (2024). Experiences of and recommendations for LGBTQ+-affirming substance use services: an exploratory qualitative descriptive study with LGBTQ+ people who use opioids and other drugs. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 19(1), 2.

Paschen-Wolff, M. M., DeSousa, A., Paine, E. A., Hughes, T. L., & Campbell, A. N. (2024). Experiences of and recommendations for LGBTQ+-affirming substance use services: an exploratory qualitative descriptive study with LGBTQ+ people who use opioids and other drugs. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 19(1), 2.

Polcin, D. L., & Korcha, R. (2017). Social support influences on substance abuse outcomes among sober living house residents with low and moderate psychiatric severity. *Journal of alcohol and drug education*, 61(1), 51

Rand, J. J., Pacey, M. S., Fish, J. N., & Anderson, S. O. (2021). LGBTQ+ inclusion and support: An analysis of challenges and opportunities within 4-H. *Journal of youth development: bridging research and practice*, 16(4), 26.

Savcı, G. (2015). *Türkiye'de Yaşayan LGBT Bireylerinde Sosyal Uyum ve Bağımlılık İlişkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sezer, Ö., & Oktan, V. (2020). LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi | Examination of Loneliness, Life Satisfaction and Social Adjustment Levels of LGBT Individuals. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3(2), 270-286. <https://doi.org/10.33708/ktc.798964>

Sezer, Ö., & Oktan, V. (2020). LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi | Examination of Loneliness, Life Satisfaction and Social Adjustment Levels of LGBT Individuals. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3(2), 270-286. <https://doi.org/10.33708/ktc.798964>

Sotardi, V. A., Surtees, N., Vincent, K., & Johnston, H. (2022). Belonging and adjustment for LGBTQ+ and non-LGBTQ+ students during the social transition to university. *Journal of Diversity in Higher Education*, 15(6), 755.

Soy İT, Zorlu S. Madde bağımlılığı tanısı almış bireylerde benlik saygısı ve sosyal dışlanma algıları arasındaki ilişki. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2020; 36(2): 73-86.

Tatum, A.K. (2017). The Interaction of Same-Sex Marriage Access With Sexual Minority Identity on Mental Health and Subjective Wellbeing. *Journal of Homosexuality*. 64(5), pp. 638-653.

Witkiewitz K, Bowen S. Depression, craving and substance use following a randomized trial of Mindfulness Based Relapse Prevention. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2010;78(3):362-374.

Yalçınoglu, N., & Önal, A. (2014). Eşcinsel ve biseksüel erkeklerin içselleştirilmiş homofobi düzeyi ve sağlık üzerine etkileri. *Turkish Journal of Public Health*, 12(2), 100-112. <https://doi.org/10.20518/thsd.51979>

Yıldız, D., Çiftçi, A., & Yalçın, Ö. (2020). Bir ÇEMATEM kliniğinde yatan ergen hastalarda madde kullanım eğilimleri, psikososyal travmalar, psikiyatrik komorbiditeler ve cinsiyet farklılıkları. *Dusunen Adam*, 33(2), 190-202.

Ylioja, T., Cochran, G., Woodford, M. R. & Renn, K. A. (2016). Frequent Experience of LGBQ Microaggression on Campus Associated with Smoking among Sexual Minority College Students. *Nicotine & Tobacco Research*, 20(3), 340-346.